

Informatív

információk a PTE EKTK IOO tájékoztatóinak
szakirodalmi szemle

2023/március-április

IV./3-4.sz.

TUDOMÁNYOS ÉS MŰSZAKI TÁJÉKOZTATÁS

KÖNYVTÁR- ÉS INFORMÁCIÓTUDOMÁNYI SZAKFOLYÓIRAT

Orbán Éva, Balogh Iлона: 20 éves a MATARKA – múlt, jelen, jövő

20 éves a MATARKA (Magyar Folyóiratok Tartalomjegyzékeinek Kereshető Adatbázisa). Az évforduló alkalmából ünnepi találkozót szervezett a MATARKA Egyesület, amelyen a múlt felidézése mellett az aktuális problémákról és a jövő terveiről volt szó. A közkedvelt és nagy konzorcium által épített adatbázis folyamatos működése biztosított, de tervek készülnek a megújulásra is. [...] Meghívtuk az egykori és mai feldolgozókat és minden a MATARKA iránt érdeklődő kollégát. Rendezvényünket a BME OMIKK fogadta be, biztosítva a várva várt személyes találkozás és a távoli részvétel lehetőségét is. A hetvennél több résztvevő fele-fele arányban oszlott meg a két csoport között. Nagy örömünkre a szakma számos fontos területéről érkeztek vendégek.

MATARKA

Bővebben: <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/13203/14904>

Kulcsszavak: MATARKA, konferencia, adatbázis

Danyi Melinda, Boczkó-Balla Enikő, Bernáth Zsófia: Tudománytámogatás és -disszemináció – a könyvtár jövőidőben

A kilencvenes években az internet és a digitális kultúra színre lépésével a könyvtárak életében sorsfordító változás állt be, mely mostanra teljes paradigmaváltást eredményezett. A hagyományos könyvtári szolgáltatások mellett sorra születtek új, informatikai tudást is igénylő feladatkörök és funkciók, ami által az egyetemi könyvtárak mind újabb és újabb szálon kapcsolódhattak be a tudományos életbe, kölcsönösen előnyös szimbiózist kialakítva az egyetemekkel, kutatóintézetekkel. A könyvtárból egy univerzális adat- és információtár lett, ahol már nem csak különböző papír alapú kiadványokhoz juthatunk hozzá, de az elektronikus kutatási adatok, -eredmények és számos digitális adatbázis is elérhető a hallgatók, kutatók és szakemberek számára egyaránt.

Bővebben: <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/13207/14900>

Kulcsszavak: tudománytámogatás, kutatástámogatás, kutatási adat

Koltay Tibor: Az adatműveltség és a COVID-19 válság

A COVID-19 világjárvány nemcsak egészségügyi problémákat okozott, hanem infodémia (információs válság) kialakulásához is vezetett. Ennek következtében nemcsak a könyvtárosoknak kellett számos olyan kihívással szembenéznük, amelyeket az információk vagy adatok kezelésének szükségessége okozott. Ezeken a területeken fontos lehet, hogy ismerjük az információs műveltség és az adatműveltség jellemzőit, valamint az ezekhez kapcsolódó néhány olyan területet, ahol eszközöket találhatunk arra, hogy ezt a helyzetet kezelni tudjuk.

Bővebben: <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/13205/14901>

Kulcsszavak: információs műveltség, adat, adatkezelés

Verseginé Ujhelyi Petra, Lollok Andrea: Népmesével és manókkal a minőség útján

Hol volt, hol nem volt, túl a Dunán, de a Tiszán innen, egy nagy lapos tetejében volt egy kisváros, a városka közepén, ha nem is királyi palota, de a kultúra helyi fellegvára. Abban lakott, még inkább serényen dolgozott számos lelkes, szorgos könyvtáros. Akiknek egy napon mesét írni támadt kedvük...Mi történik akkor, ha a könyvtárosok kitalálják, hogy írjanak egy mesét? Egy mesét manókról, hiszen nincs olyan gyerek, aki ne szeretné ezeket az apró, titokzatos kis lényeket, na meg a mesét. Ha meg már manó és könyvtár, akkor adta magát, hogy ezek a kis apróságok nem lehetnek mások, mint a Könyvzugi manók, akik a könyvtárban laknak, méghozzá a második emeleten, a gyermekkönyvtárban kuckózták be magukat. Ez az ötlet indította el aztán a folyamatot, melynek eredménye az itt bemutatásra kerülő két díjazott innováció.

Bővebben: <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/13229/14916>

Kulcsszavak: innováció, mese, könyvtár

KIT hírlevél Keresés a KIT archívumában:

Könyvtár Információ Társadalom Heti hírlevél információs és könyvtári szakemberek számára - Szemlék, hírek, kommentárok

2023/11., márc. 8 <http://www.kithirlevel.hu/index.php>

A könyvtár a Maslow-piramis csúcsát célozza - szakadék a célok és a valóság között

"A könyvtár olyan nyitott, sokdimenziós, kulturális közösségi tér, amelyben a tartalmak okán találkozások sokasága, a találkozások nyomán pedig folyamatos értékteremtés zajlik. Ahány találkozás, annyi inspiráció, annyi új gondolat, annyi új érték. A könyvtári rendszer egyedi értékteremtő képessége abban a nyitottságban ragadható meg, amely megnyilvánul a tartalmak, a használók és az állandó változások, az egyre sokrétűbb, a kor igényeihez alkalmazkodó szolgáltatások felé. Az értékteremtés ezen különleges képessége jelenti a könyvtárak hosszú távú legitimitációját."

Bővebben: http://www.kithirlevel.hu/index.php?kh=a_konyvtar_a_maslow-piramis_csucsat_celozza

Kulcsszavak: minőségirányítás, etika, stratégia

2023/13., márc. 29. <http://www.kithirlevel.hu/index.php>

Szürke energia és a könyvtáráépület fenntarthatósága

Már régóta nem csak gazdasági, várostervezési vagy funkcionális kérdés, hogy a felújítás, egy más funkciójú épület átalakítása vagy egy új könyvtár építése lenne a legjobb megoldás a könyvtárügy számára. Néhány éve már a fenntarthatóságról és a klímavédelemről is folyik a vita, s egyre fontosabb a szürke [egy termék előállításához szükséges - a Ref.] energia és az erőforrások felhasználásának a kérdése. Mit jelent mindez a jelenre és a jövőre nézve, és érdemes-e ezekkel foglalkozni?

Bővebben: <http://www.kithirlevel.hu/index.php?oldal=kithir&szam=978&kithirev=2023#a27910>

Kulcsszavak: tervezés, fenntarthatóság, könyvtári tér

2023/14., ápr. 5. <http://www.kithirlevel.hu/index.php>

Felsőoktatási könyvtárosok a MI használatáról - aggodalmak

Számít, hogy milyen szöveggörnyezetben beszélünk a mesterséges intelligencia (MI) eszközök felsőoktatást támogató funkcióiról, mint például a manapság hatalmas népszerűsége tört ChatGPT-ről. Egy friss felmérésben 125 felsőoktatási könyvtáros véleményét kérdezte a Helper Systems a témáról. Az eredmények szerint csak 8% gondolja, hogy a diákok csálnak, ha MI termékeket használnak kutatáshoz, míg 42% úgy véli, hogy kicsit csálnak...

Bővebben: http://www.kithirlevel.hu/index.php?kh=felsooktatasi_konyvtarosok_a_mi_hasznalatarol_-_aggodalmak_olvasoink_szavazata

Kulcsszavak: felmérés, mesterséges intelligencia, oktatás

Könyvtári kis színes

Enjoy
the
little
things

Megnyílt a Milan Kundera Könyvtár

Milan Kundera Könyvtár nyílt szombaton a dél-morvaországi Brünnben (Brno), a neves cseh író 94. születésnapján. [...] A világhírű író 2020-ban adományozta a szülővárosában, Brünnben működő Morva Tartományi Könyvtárnak könyveit, cikkei, levelei archívumát és más dokumentumokat.

A könyveket és a dokumentumokat tavaly szállították át Kunderaék párizsi lakásából Brünnbe. A könyvtár az író könyveit és archívumát nyilvántartásba vétel után most hozzáférhetővé tette a kutatók és más érdeklődők számára – mondta Tomás Kubíček, a Morva Tartományi Könyvtár igazgatója újságíróknak. A könyvtár saját tulajdonában lévő Kundera-könyvekkel és -dokumentumokkal egészítette ki az új intézmény gyűjteményét.

Bővebben: <https://librarius.hu/2023/04/02/megnyilt-a-milan-kundera-konyvtar/>

Kulcsszavak: élő könyvtár, kutatás, megnyitó

(A teljes lista [letölthető itt.](#))

Már az is beszédes, hogy miért pont ezt a négy témakört emelték ki, amikor könyvtárosként sok más lényeges fogalmat is fel tudnánk sorolni a szakterületünkön. Két okát látom ennek:

1. Vannak olyan témák, amiket – bár kapcsolódnak a könyvtártudományhoz is - más tudományágak alá soroltak be (erről lesz még szó később).
2. Nincs akkora mennyiségű éves cikktermés, mint az orvos- és természettudományok esetében, ezért nem érte meg részletesebben alábontani, és a fenti területekhez tudtak kapcsolni értékelhető nagyságú szakirodalmat.

Mivel ez a négy fogalom elég sovány képet ad a könyvtárosság egészéről, ezért kíváncsi voltam rá, hogy milyen fogalmak kapcsolódhatnak még az elmúlt években megjelent szakirodalomhoz.

A kereséshez nem egy konkrét kifejezést írtam be, hanem az adatbázis egy másik kategóriarendszerét hívtam segítségül. Ez az ún. *Web of Science Categories*, ami 254 témakört tartalmaz, amiket a folyóiratnak (vagy könyvnek) adnak meg tárgyszó jelleggel, akár többet is egynek. Minden, ezekben megjelent cikk (vagy könyvfejezet) „öröklí” a forráskiadvány kategóriáját, automatikusan megkapva ugyanazt.

Fontos hangsúlyozni, hogy mi a különbség a két kategóriarendszer között. Míg a *Web of Science Categories*-ban az ugyanabban a folyóiratban megjelent cikkek ugyanazt a címkét, tárgyszót kapják, mint a folyóirat, addig az elsőként tárgyalt *Citation Topic*-nál a besorolás cikkenként eltérő, a cikk tartalmát legjobban leíró tárgyszó kerül rá.

Esetünkben a *Web of Science Categories* besorolás alapján az „Information Science & Library Science” témakör fedti le a legjobban a mi érdeklődési körünket, ezért ezt állítottam be. Ezzel a kereséssel gyakorlatilag az összes, „információ- és könyvtártudomány” fogalommal megjelölt folyóirat cikkeit tudtam leszűrni, ezzel együtt pedig megkaptam azt is, hogy ezeket milyen szűkebb témakörökbe (micro citation topic) sorolták be a másik kategóriarendszer, a *Citation Topic* szerint.

Az eredmény gyakorlatilag azt mutatja meg, hogy az információ- és könyvtártudományi folyóiratokban milyen szerteágazó kérdéskörrel foglalkozó cikkek jelentek meg az elmúlt években. Most egyelőre csak bemásolom a 2018 és 2022 között megjelent 69 156 cikk által kapott 25 legnépszerűbb témát gyakorisági sorrendben. Ha látunk köztük szokatlan kifejezéseket, akkor érdemes arra gondolnunk, hogy a kategória egybeveszi az információtudományt is a könyvtártudománnyal.

(Folytatása következik.)

Citation Topics Micro	Rekordok száma
6.238.166 Bibliometrics (Bibliometriai adatok)	5,443
4.48.228 Information Literacy (Információs műveltség)	5,263
6.3.2 Knowledge Management (Tudásmenedzsment)	2,623
6.3.368 Technology Acceptance Model (információs rendszerelmélet, ami azt modellezi, hogy a felhasználók hogyan fogadják el és használnak egy technológiát)	1,869
6.3.65 Customer Satisfaction (Ügyfél elégedettség)	1,204
6.185.184 Journalism (Újságírás)	1,027
4.48.672 Natural Language Processing (informatikai ág, amely azzal foglalkozik, hogy a számítógépeket képessé tegye az emberekhez hasonló szöveg- és beszédértésre)	749
6.288.2091 Records Management (Nyilvántartások kezelése)	684
6.185.1004 Internet Addiction (Internet függőség)	639
1.273.870 Health Literacy (Egészségügyi műveltség)	590
6.185.1644 Privacy (Adatvédelem)	531
6.3.48 Job Satisfaction (Munkahelyi elégedettség)	491
1.155.611 Evidence Based Medicine (Bizonyítékalapú orvoslás)	468
6.288.1782 Interlending (Könyvtárközi kölcsönzés)	462
4.48.322 Semantic Web (elmélet, ami a webes tartalmak gépileg értelmezhető metaadatokkal való kiegészítéséről szól, ami által a tartalmak összekapcsolhatóak, így kiegészítik egymást és könnyebben megtalálhatóvá válnak)	454
1.14.703 Electronic Health Records (Elektronikus egészségügyi nyilvántartások)	443
4.48.817 Collaborative Filtering (Tartalomajánló algoritmusok)	381
6.321.2444 Open Data (közérdekű vagy kutatási adatok nyilvánossá tétele)	360
6.11.31 Self-regulated Learning (Önszabályozott tanulás)	354
4.187.1592 Phishing (Adathalászat)	326
4.48.1239 Volunteered Geographic Information (egyének által önkéntesen szolgáltatott földrajzi adatok)	296
6.288.2155 Digital Humanities (digitális bölcsészet)	286
4.13.807 Internet Of Things (hálózatba kötött eszközök, amelyek beépített érzékelőkkel képesek adatokat gyűjteni, illetve azokat egy másik géppel kommunikálni)	271
4.187.12014 Blockchain (Blokklánc - elosztott adatbázis, amely egy adatblokkokból álló lista nyilvántartását végzi, a hamisítást és módosítást kizáró módon)	271
4.48.120 Complex Networks (Komplex hálózatok)	271

Informatív

– szakirodalmi szemle –

Kiadó: PTE EK TK Információs és Olvasószolgálati Osztály

Szerkesztők: Auth-Csörge Ágnes, Bedő Márta, Répás Anna

Felelős kiadó: Szeberényi Gábor főigazgató

